

รูปแบบการดำเนินชีวิตครัวเรือนของหัวหน้าครอบครัวต่อการพัฒนาหมู่บ้าน ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสถานีเกษตรหลวงปางดะ

Lifestyle Pattern of the Householder towards the Village Development According to the Sufficiency Economy Philosophy of the Royal Agricultural Station Pang Da

รัฐันท์ พงศ์วิริทธิ์ธร* และสุรชัย อุดมอ่าง
Ratthanan Pongwirithon* and Surachai Utama-ang

คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ภาคพายัพ จังหวัดเชียงใหม่

Abstract

This research aims to study the lifestyle pattern, the village development according to sufficiency economy philosophy and the relationship between lifestyle pattern and personal factor of family breadwinner in the area of the Royal Agricultural Station Pang Da, Samoeng, Chiang Mai. This applied research gets data from two parts which are qualitative data and quantitative data. Qualitative samples are community leader, head of the village, head of the town, local scholars, and directors of both public and private sectors who are influenced on community planning and development total 15 samples. Quantitative data are from family breadwinners who live in area of the Royal Agricultural Station Pang Da, Samoeng, Chiang Mai, total 333 samples. Research tools used in this research are questionnaire and in-depth interview with the opinion leaders. The statistic used in data analysis is descriptive statistics. The result of the research found out that the lifestyle pattern of the family breadwinner is struggle type. The attitude of the family breadwinners towards the village development according to sufficiency economy philosophy as basic of their living of 6 factors are in high level which are including reduce expenses factor, increase income factor, economizing factor, learning factor and environmental conservation factor. From the test on relation between individual personal factor and lifestyle pattern of family breadwinner, it was found out that there is no correlation. For pattern and village development according to sufficiency economy philosophy, they should focus on 1) Public sectors should provide promotional activities to let people learn about lifestyle pattern base on sufficiency economy philosophy. 2) Private sectors should also promote to learn about lifestyle pattern base on sufficiency economy philosophy by set up the indicators or activities to drive their organization to operate base on sufficiency economy philosophy.

Keywords: Lifestyle pattern (รูปแบบการดำเนินชีวิต); Sufficiency economy philosophy (ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง); Village development (การพัฒนาหมู่บ้าน)

* ผู้เขียนที่ให้การติดต่อ

E-mail address: dr_tok2029@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการดำเนินชีวิต การพัฒนาหมู่บ้านตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการดำเนินชีวิตกับปัจจัยส่วนบุคคลของหัวหน้าครอบครัว ในพื้นที่สถานีเกษตรหลวงปางดะ อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการวิจัยประยุกต์โดยการเก็บข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ข้อมูลเชิงคุณภาพและข้อมูลเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพ ได้แก่ ผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ประชาชน ชาวบ้านและผู้อำนวยการภาครัฐและเอกชนที่มีผลต่อการวางแผนและพัฒนาชุมชน จำนวน 15 คน และข้อมูลเชิงปริมาณได้แก่ หัวหน้าครัวเรือนในพื้นที่ส่งเสริมและพัฒนาของสถานีเกษตรหลวงปางดะ อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 333 ราย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบสอบถามและการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเป็นรายบุคคลต่อกลุ่มผู้นำทางความคิด สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วยสถิติเชิงพรรณนา ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการดำเนินชีวิตของหัวหน้าครัวเรือนเป็นแบบผู้ต่อสู้ดิ้นรนและทักษะของหัวหน้าครอบครัวต่อการพัฒนาหมู่บ้านตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นรากฐานของชีวิตทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการลดรายจ่าย ด้านการเพิ่มรายได้ ด้านการประหยัด ด้านการเรียนรู้และด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ผลการทดสอบความสัมพันธ์ของปัจจัยส่วนบุคคลกับรูปแบบการดำเนินชีวิตของหัวหน้าครัวเรือน ไม่มีความสัมพันธ์กัน รูปแบบและการพัฒนาหมู่บ้านตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงควรมุ่งเน้น 1) ภาครัฐควรจัดให้มีหน่วยงานส่งเสริมโดยกิจกรรมต่าง ๆ ให้มีการศึกษารูปแบบการดำเนินชีวิตตามเศรษฐกิจพอเพียง 2) ภาคเอกชนควรให้การศึกษารูปแบบดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีการกำหนดตัวบ่งชี้หรือกิจกรรมที่สามารถผลักดันหน่วยงานของตนให้สามารถดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

บทนำ

รูปแบบการดำเนินชีวิตทางการตลาดกล่าวถึงรูปแบบการใช้ชีวิตของผู้บริโภคได้กลายมาเป็นปัจจัยในการแบ่งส่วนแบ่งการตลาด การทำการวิจัยการตลาด จะช่วยให้เข้าใจความต้องการและรูปแบบการใช้ชีวิตของกลุ่มเป้าหมายได้ เมื่อผู้ผลิตนำข้อมูลที่ได้มาใช้เป็นตัวกำหนดว่าผู้บริโภคต้องการอะไร ทำการออกแบบผลิตภัณฑ์ สร้างสินค้า แนะนำสินค้าบริการที่อยู่ในใจผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งผู้บริโภคก็จะมีการตอบรับในผลิตภัณฑ์นั้นเป็นอย่างดี (รูปแบบการใช้ชีวิต, โครงการจัดทำข้อมูลองค์ความรู้ งดวทที่ 1 : นิยามธุรกิจ: การตลาด: ระบบออนไลน์) เมื่อนำความรู้ไปประยุกต์ใช้กับการนำแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งเป็นเสมือนผลิตภัณฑ์ทางส่วนประสมทางการตลาดโดยกลุ่มหัวหน้าครัวเรือนเปรียบเสมือนกลุ่มเป้าหมายตอบรับและซื้อสัต์ต่อการใช้หรือปฏิบัติตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ดังนั้นต้องการเสนอแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อตอบสนองความต้องการของทุกกลุ่มคนในชุมชนนั้นทำได้ยาก การเลือกและจัดกลุ่มคนบางกลุ่มที่มีความต้องการคล้ายกัน จึงได้เปรียบเสมือนการเลือกกลุ่มคนในชุมชนที่มีหลักเกณฑ์ที่ชัดเจน ซึ่งสามารถจัดสรรและบริหารทรัพยากรสำหรับแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อตอบสนองความต้องการของกลุ่มคนในชุมชนดังกล่าว ซึ่งเป็นการจัดสรรทรัพยากรเพื่อการประยุกต์ใช้ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้ตรงความต้องการและรูปแบบการดำเนินชีวิตของกลุ่มคนในชุมชนที่ชัดเจน เนื่องจากปัจจุบัน รูปแบบการดำเนินชีวิตของกลุ่มคนในชุมชนเปลี่ยนไปจากเดิม จึงทำให้ต้องมีการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการดำเนินชีวิตของบทบาทและ

ผู้นำกลุ่มคนในชุมชน ซึ่งเป็นส่วนที่ช่วยให้การนำแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพแล้ว ยังเป็นการช่วยให้คนชุมชนมีการเจริญเติบโตอย่างยั่งยืน ซึ่งกลุ่มคนในชุมชนที่มีบทบาทสำคัญ คือผู้นำในครัวเรือนมีบทบาทหน้าที่สำคัญของหัวหน้าครอบครัวหน้าที่มีต่อครอบครัว สมาชิกในครอบครัวเป็นทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภค การช่วยเหลือซึ่งกันและกันในครอบครัวเป็นบทบาทหน้าที่ที่สมาชิกแต่ละคนพึงปฏิบัติต่อตนเองและต่อสมาชิกทุกคนในครอบครัว เป็นผู้ที่มีบทบาทที่สำคัญยิ่งในการดำเนินชีวิตของสมาชิกทุกคนในครอบครัว มีหน้าที่สำคัญได้แก่ การประกอบอาชีพในทางสุจริตด้วยความขยันหมั่นเพียรเพื่อหาทรัพย์สินมาใช้จ่ายสร้างประโยชน์ความสุขให้กับสมาชิกในครอบครัว โดยไม่ก่อหนี้สินและใช้จ่ายอย่างประมาณตน และรู้จักวางแผนการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ในครอบครัว เช่น รู้จักเก็บออมไว้ใช้จ่ายยามจำเป็น ซึ่งบทบาทดังกล่าวส่งผลต่อการพัฒนาตนเอง สมาชิกในครัวเรือน ชุมชน สังคม และประเทศชาติ (คลังปัญญาไทย, 2549) สถาบันเกษตรหลวงปางดะ แหล่งศึกษาวิจัยเทคโนโลยีทางพืชการขยายผลพันธุ์พืช ต่างประเทศนานาชาติเป็นแหล่งผลิตต้นกล้า ไม้ผลโตเร็ว และการเลี้ยงสัตว์สถานีเกษตรหลวงปางดะ เริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี 2522 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชประสงค์เพื่อช่วยให้ชาวไทยภูเขาที่มีพื้นที่ทำกินเป็นหลักแหล่ง ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพให้มีรายได้มั่นคง โดยนำพืชเศรษฐกิจที่ตลาดต้องการให้เกษตรกรปลูก พร้อมให้คำแนะนำเทคโนโลยีที่เหมาะสม ลดการใช้สารเคมี ใช้ที่ดินให้เกิดประโยชน์สูงสุดตามหลักของการอนุรักษ์ดินและน้ำ และชุมชนในพื้นที่ได้นำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาชุมชน (สถาบันและพัฒนาพื้นที่สูง องค์การมหาชน, 2549) แต่ปัญหาสำคัญของความพยายามที่จะนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้คือการขาดความเข้าใจที่ถูกต้องในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนทั่วไป คนส่วนใหญ่มักนึกว่าเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเรื่องเกษตรกรรม เป็นเรื่องของประชาชนในชนบท จึงไม่เข้าใจเรื่องที่ต้องทำความเข้าใจมากนัก และมีข้อสงสัยว่า ปรัชญาของการดำเนินธุรกิจคือ การมุ่งหวังกำไรสูงสุด แล้วเศรษฐกิจพอเพียงจะนำมาใช้กับธุรกิจได้จริงหรือไม่ ดังนั้นการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการดำเนินชีวิตของหัวหน้าครัวเรือนต่อการพัฒนาหมู่บ้านตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสถานีเกษตรหลวงปางดะ” เพื่อเป็นการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง โดยงานวิจัยเน้นกลุ่มชุมชนให้ได้ทราบหลักการปฏิบัติอย่างละเอียดและถูกต้องจากการพัฒนาตัวแบบวิถีการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจและความสนใจ เพื่อขยายผลการปฏิบัติให้เป็นไปในวงกว้างและเป็นประโยชน์ต่อเนื้อเชื่อมโยงกันขององค์กรที่นำแนวพระราชดำริ “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” มาประยุกต์ใช้เป็นกรอบแนวทางในวิถีการดำเนินชีวิต เพื่อมุ่งที่จะให้คำนี้ถึงความสมดุล มั่นคง ยั่งยืน รวมทั้งการใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่าเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยส่งผลให้แก่กลุ่มประชาชน ชุมชน และเอกชนบรรลุตามวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น และทำให้เป็นผลดีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมไทยที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง

นิยามศัพท์ในการวิจัย

รูปแบบการดำเนินชีวิต หมายถึง การดำรงชีวิตของชาวมุขชุมชนตามระบบค่านิยมเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติ ค่านิยม และพฤติกรรมการดำเนินชีวิตและความเป็นอยู่ชาวมุขชุมชน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษารูปแบบการดำเนินชีวิตของหัวหน้าครัวเรือนในหมู่บ้านตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสถานีเกษตรหลวงปางดะ อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่
- 2) เพื่อศึกษาการพัฒนาหมู่บ้านตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สถานีเกษตรหลวงปางดะ อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่
- 3) เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการดำเนินชีวิตกับปัจจัยส่วนบุคคลของหัวหน้าครัวเรือนหมู่บ้านตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยมุ่งศึกษาแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แนวคิดการพัฒนาชุมชนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและแนวคิดรูปแบบในการดำเนินชีวิต โดยเน้นเนื้อหาของการพัฒนาและการประยุกต์ใช้แนวคิดดังกล่าวกับการดำเนินชีวิตของหัวหน้าครัวเรือนที่จะส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

สมมติฐาน

ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ (ปัจจุบัน) สถานที่พักอาศัย ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน รายได้เฉลี่ยต่อปี มีความสัมพันธ์กับรูปแบบการดำเนินชีวิตของหัวหน้าครัวเรือนต่อการพัฒนาหมู่บ้านตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสถานีเกษตรหลวงปางดะ

ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) ได้แนวทางทั้งภาครัฐและภาคเอกชนในการปรับปรุงและเพิ่มศักยภาพการพัฒนาหมู่บ้านตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสถานีเกษตรหลวงปางดะ อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่
- 2) ได้ข้อเสนอแนะทั้งภาครัฐและภาคเอกชนในการกำหนดทิศทางการพัฒนาหมู่บ้านตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสถานีเกษตรหลวงปางดะ อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่
- 3) ผลการศึกษาเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจและผู้ทีศึกษาค้นคว้าในประเด็นการพัฒนาหมู่บ้านตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
- 4) ได้ประโยชน์ด้านงานวิจัยทั้งภาครัฐและภาคเอกชนโดยใช้ผลการวิจัยนี้ นำไปต่อยอดงานวิจัยในอนาคต เพิ่มองค์ความรู้ในบริบทชุมชนของประเทศไทยให้มากขึ้น

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

จุดหมายในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงมีพระบรม

ราชวินิจฉัยและทรงพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้นำไปเผยแพร่ เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติของทุกฝ่ายและประชาชนโดยทั่วไป พบว่า มีอยู่ 2 ส่วนด้วยกัน ในส่วนที่หนึ่ง ปรากฏอยู่ 2 แห่งซึ่งมีความหมายไปในทิศทางเดียวกัน คือ เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์และเพื่อให้พร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี สำหรับในส่วนที่สอง คือ เพื่อให้สมดุล (ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม) และจุดหมายส่วนที่หนึ่งในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ว่า “เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์” กับ “เพื่อให้พร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลง” นั้น หากพิจารณาดูให้ถ่องแท้ จะพบความเกี่ยวโยงสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน โดยในแห่งแรกเป็นการพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยภายใน เพื่อให้ทันและเข้ากับสิ่งภายนอก ในแห่งที่สองเป็นการพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยภายนอกเพื่อป้องกันไม่ให้อะไรในได้รับผลกระทบกระเทือนเสียหาย ซึ่งจุดหมายของเศรษฐกิจพอเพียงตามการสังเคราะห์ในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จึงประกอบด้วย คือ ความสมดุล การพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลง และการก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งจะเห็นได้ชัดเจนว่า เศรษฐกิจพอเพียงนั้นมิได้ปฏิเสธกระแสโลกาภิวัตน์ ตรงกันข้ามการดำเนินตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีความมุ่งหมายเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ในสถานการณ์ปัจจุบัน ดังภาพ 1

ภาพ 1 คุณลักษณะ เงื่อนไข และจุดหมายในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ที่มา: คุณลักษณะ เงื่อนไข และจุดหมายในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง, สถาบันไทยพัฒนา มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์, ระบบออนไลน์ : www.sufficiencyeconomy.com

ด้วยข้อเท็จจริงที่ว่า โลกาภิวัตน์นั้น ก่อให้เกิดผลกระทบได้ทั้งในแง่ดีและในแง่ร้าย คือ มิได้ทำให้เกิดความเจริญก้าวหน้าในแง่เดียว แต่ในอีกแง่หนึ่งยังทำให้เกิดความเสื่อมถอยตกต่ำทั้งทางด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จึงมุ่งเน้นให้เกิดการพิจารณาอย่างรอบด้าน มีความรอบคอบระมัดระวังในการดำเนินงาน โดยเลือกรับการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลกระทบในแง่ดี ในขณะที่เดียวกันก็ต้องสร้างระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการเปลี่ยนแปลงในแง่ที่ไม่ดีและไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ทั้งนี้ เพื่อจำกัดผลกระทบให้อยู่ในระดับที่ไม่ก่อความเสียหายหรือไม่เป็นอันตรายร้ายแรง ทำให้กิจการยังคง

ดำเนินต่อไปได้ (สถาบันไทยพัฒนา มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2554)

แนวคิดการพัฒนาชุมชนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ในการพัฒนาหมู่บ้านตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทางกระทรวงมหาดไทยโดยกรมพัฒนาชุมชนเป็นหลักในการดำเนินงานร่วมกับกรมการปกครอง และกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ได้ดำเนินการพัฒนาหมู่บ้านตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยกำหนดกรอบการทำงานเพื่อขับเคลื่อน “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ให้เป็นรากฐานของชีวิตประชาชนในหมู่บ้าน โดยยึดตัวชี้วัด 6X2 หมู่บ้านที่ยึดถือปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นรากฐานของชีวิต

สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด กลุ่มงานส่งเสริมและพัฒนา (2549) ได้กำหนดตัวชี้วัด 6X2 หมู่บ้านที่ยึดถือปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นรากฐานของชีวิต คือ ดังนี้

- 1) ด้านการลดรายจ่าย ได้แก่ 1.1) ครัวเรือนทำสวนครัว 1.2) ครัวเรือนปลอดอบายมุข
- 2) ด้านการเพิ่มรายได้ ได้แก่ 2.1) ครัวเรือนมีอาชีพ 2.2) ครัวเรือนใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม
- 3) ด้านการประหยัด ได้แก่ 3.1) ครัวเรือนมีการออมทรัพย์ 3.2) ชุมชนมีกลุ่มออมทรัพย์
- 4) ด้านการเพิ่มรายได้ ได้แก่ 4.1) ชุมชนมีการสืบทอดและใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น 4.2) ครัวเรือน

มีการเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน

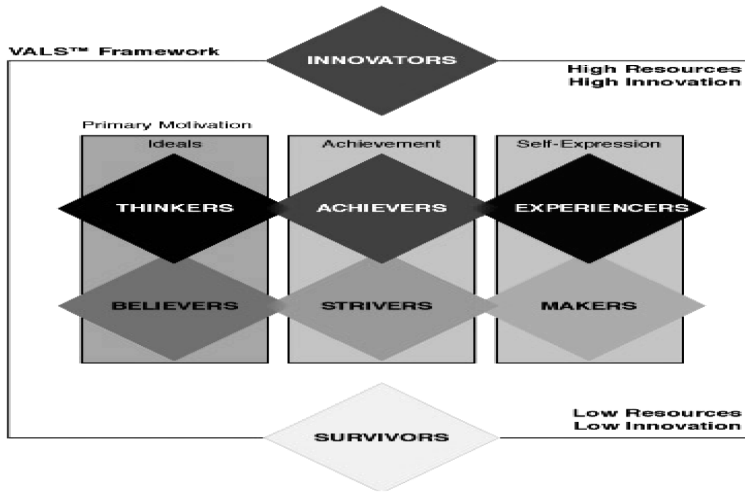
5) ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน ได้แก่ 5.1) ชุมชนใช้วัตถุดิบอย่างยั่งยืนในการประกอบอาชีพ 5.2) ชุมชนปลูกต้นไม้ให้ร่มรื่น

6) ด้านความเอื้ออารีย์ต่อกัน ได้แก่ 6.1) ชุมชนมีการดูแลช่วยเหลือคนจน คนด้อยโอกาส และคนประสบปัญหา 6.2) ชุมชนรู้ “รักสามัคคี”

แนวคิดรูปแบบในการดำเนินชีวิต

รูปแบบการดำเนินชีวิต คือ รูปแบบเฉพาะของกิจกรรมในแต่ละวัน ที่แสดงถึงความเป็นตัวของคน ๆ นั้น โดยที่รูปแบบการดำเนินชีวิตของแต่ละบุคคลจะเป็นเอกลักษณ์ที่ไม่มีใครเหมือน คนแต่ละคนจะเลือกทำในสิ่งที่แตกต่างจากคนอื่น ๆ ซึ่งก็อาจจะมีใครคนอื่น ๆ ทำในสิ่งเหล่านี้เหมือนกันก็เป็นได้ จึงมีคนจำนวนหนึ่งที่มีรูปแบบการดำเนินชีวิตที่เหมือน ๆ กัน (Reimer, 1995) หรือรูปแบบการดำเนินชีวิตของบุคคลหนึ่ง ๆ คือ รูปแบบการดำเนินชีวิตในโลกที่แสดงออกมาในรูปของกิจกรรม ความสนใจ และความคิดเห็นของบุคคลนั้น ๆ โดยรูปแบบการดำเนินชีวิตจะแสดงออกถึง “ตัวบุคคลนั้น ๆ” ที่มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมของเขาหรือเธอทั้งหมด (Kotler, Bowen and Markens, 2000) โดยในสหรัฐอเมริกาใช้ระบบค่านิยมและรูปแบบการดำเนินชีวิต (The Values and Lifestyles หรือ VALS) ซึ่งพัฒนาขึ้นโดยสถาบันวิจัยสแตนฟอร์ด SRI (Stanford Research Institute) เป็นการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติ ค่านิยมและพฤติกรรมการดำเนินชีวิตของผู้บริโภค โดยการวัด รูปแบบพฤติกรรมของผู้บริโภค (Hawkins, Best and Coney, 2001) โดยมีการจัดกลุ่มต่าง ๆ เป็น 8 กลุ่ม แต่ละกลุ่มมีลักษณะพฤติกรรมผู้บริโภคที่แตกต่างกัน ได้แก่ รูปแบบการดำเนินชีวิตของผู้บริโภคทั้ง 8 กลุ่ม ได้แก่ 1) ผู้ที่ชอบเข้าสังคม (Actualizes) เป็นกลุ่มที่มีความสำเร็จในชีวิตมีรายได้สูงที่สุดและ

ทรัพยากรเป็นจำนวนมากที่ทำให้เขาสามารถอยู่ในกลุ่ม Self-Orientation ได้ เป็นกลุ่มที่ยึดถือ การกระทำ มีความเชื่อมั่นในตัวเองสูง ได้รับการศึกษาสูง สำหรับกลุ่มนี้ภาพจน์เป็นเรื่องสำคัญ ต่อเขา พร้อมทั้งจะเปิดรับการเปลี่ยนแปลง และมีแนวโน้มที่จะซื้อ “สิ่งที่สวยสดสำหรับชีวิต” หรือ สิ่งที่สามารถแสดงสไตล์ รสนิยม และลักษณะของตนเอง 2) ผู้ที่ต้องการประสบความสำเร็จสูง (Fulfillers) เป็นพวก “มืออาชีพ” ที่มีการศึกษายึดถือหลักการ มีความรับผิดชอบและสูงด้วยวุฒิภาวะ มีความรู้กว้างขวาง กลุ่มนี้จะเน้นกิจกรรมเพื่อการพักผ่อน หรือความสุขในครอบครัว เป็นผู้มีความพร้อมและยังเปิดรับความคิดเห็นใหม่ ๆ อีกด้วย เป็นพวกที่มีรายได้สูงแต่เป็นผู้บริโภคที่มีพฤติกรรม ตามค่านิยม (Value-oriented consumer) 3) ผู้ที่มีกฎระเบียบและมีเหตุผล (Believers) ประกอบด้วย ผู้บริโภคที่เป็นพวกอนุรักษ์นิยม รายได้พอประมาณ ยึดถือหลักการ กลุ่มนี้ได้รับการศึกษาน้อย มีความเชื่อฝังใจในหลักศีลธรรมจรรยา และต่อต้านการเปลี่ยนแปลง นิยมผลิตภัณฑ์ที่ผลิตในประเทศ และเป็นตราที่ “ติดตลาด” ชีวิตมุ่งที่ครอบครัว วัตถุประสงค์ และประเทศชาติ 4) ผู้ที่มีความทะเยอทะยาน (Achievers) เป็นกลุ่มที่มีรายได้มาก ยึดถือสถานภาพ ประสบความสำเร็จในอาชีพการงานของตน มีหัวทางอนุรักษ์นิยมทั้งทางความเป็นอยู่และความคิดทางการเมือง มุ่งทำงาน รักความสำเร็จ แสวงหา ความพอใจจากงานและครอบครัว ถือภาพลักษณ์ตนเองเป็นสิ่งสำคัญ มักชอบซื้อสินค้าหรือบริการ ที่มีศักดิ์ศรี เพื่อแสดงให้เห็นความสำเร็จของตนต่อเพื่อร่วมงาน และได้รับคำยกย่องจากเพื่อนฝูง 5) ผู้ที่มีความพยายามฝ่าฟัน (Strivers) ประกอบด้วยบุคคลที่มีค่านิยมคล้ายกับของพวก Achievers แต่มีทรัพยากรทางจิตวิทยา สังคมและเศรษฐกิจน้อยกว่า คนกลุ่มนี้จะไม่มีความทะเยอทะยานอยากที่จะ ประสบความสำเร็จเหมือนอย่างคนที่ตนเองคิดว่ามีความสำเร็จมากกว่าตนมีความสนใจในความ คิดเห็น หรือความชอบของผู้อื่นที่มีต่อตน สินค้าที่มีสไตล์มีความสำคัญมากต่อคนกลุ่มนี้ เพราะเขา พยายามเลียนแบบผู้บริโภคที่อยู่ในกลุ่มที่มีทรัพยากรมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ 6) ผู้แสวงหาประสบการณ์ (Experiences) กลุ่มนี้มีทรัพยากรมากยึดถือการกระทำ มีความกระตือรือร้น ชอบกีฬา การออกกำลังกาย การเสี่ยงภัย และกิจกรรมทางสังคม ชอบแสวงหาความหลากหลาย และความตื่นเต้น และเป็นผู้บริโภค ที่ “หิว” และใช้จ่ายเป็นอย่างมากกับเสื้อผ้าอาหารเร่งด่วนหรืออาหารสำเร็จรูป ดนตรี ภาพยนตร์ และ ของโปรดของวัยรุ่นโดยเฉพาะอย่างยิ่งพวกนี้ชอบลองสิ่งใหม่ ๆ 7) กลุ่มผู้ปฏิบัติ (Makers) เป็นกลุ่ม ที่มีทรัพยากรน้อย ยึดถือการกระทำเป็นผู้ที่ช่วยตัวเองได้ มีหัวทางอนุรักษ์นิยมทางความเป็นอยู่ใน ครอบครัว และทางการเมือง พวกเขานิยมความเพียงพอใจตัวเอง มุ่งแต่สิ่งที่ตนคุ้นเคย ครอบครัว งานและการพักผ่อนร่างกาย นิยมแต่สินค้าที่ดูง่ายหรือแสดงหน้าที่ให้เห็นง่าย เช่น เครื่องมือต่าง ๆ เครื่องมือตกปลา เป็นต้น และ 8) ผู้ที่ต้องดิ้นรนต่อสู้ (Struggles) ประกอบด้วยบุคคลที่มีรายได้ น้อยที่สุดและมีทรัพยากรน้อยที่สุดในกลุ่ม Self-Orientation เนื่องจากมีทรัพยากรจำกัด และ การศึกษาค่ำ จึงมีชีวิตอยู่อย่างจำกัด จำเป็นต้องดิ้นรนต่อสู้เพื่อความอยู่รอด มีทรัพยากรน้อยที่สุด ไม่มี ความผูกพันทางด้านสังคม มีอายุมาก สนใจ และเป็นห่วงสุขภาพตนเองและความปลอดภัย มีความ ระมัดระวังในเรื่องค่าใช้จ่าย พวกเขาจึงมักเป็นผู้บริโภคที่ซื้อสตั๊ดต่อตราสินค้า ดังภาพ 2

ภาพ 2 การจำแนกรูปแบบการดำเนินชีวิตของผู้บริโภคทั้ง 8 กลุ่ม

ที่มา: VALS framework.Principle, status, Foundation of Customer Behavior, Customer Behavior : A Managerial Perspective: Jagdish N.Sheth, Banwanri Mittal : 2004. p.182.

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรและพื้นที่เก็บตัวอย่าง

หัวหน้าครัวเรือนในพื้นที่ส่งเสริมและพัฒนาของสถานีเกษตรหลวงปางดะ อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ มีจำนวนครัวเรือน 1,979 ครัวเรือน 2 ตำบล ได้แก่ ตำบลสะเมิงใต้ ตำบลแม่สาว และประกอบด้วย 13 หมู่บ้าน คือ บ้านแม่สาว บ้านน้ำริน บ้านห้วยคอก บ้านท่าศาลา-ปากกล้วย บ้านทรายมูล บ้านกองจากหลวง บ้านดง (ปางดะ) บ้านงาแมง บ้านหาดส้มป่อย บ้านจั่วเฒ่า บ้านยังเมิน บ้านอังกาย และบ้านกองจากน้อย ดังนั้นประชากรกลุ่มตัวอย่างข้อมูลเชิงปริมาณ มีจำนวน 1,979 หัวหน้าครัวเรือน ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพ มีจำนวน 15 ราย ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้านทั้งหมด 13 หมู่ และกำนัน 2 ตำบล (ศูนย์ข้อมูลและสารสนเทศ สำนักแผนงานและสารสนเทศ, สถาบันและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน), ระบบออนไลน์, สืบค้นเมื่อวันที่ 14 สิงหาคม, 2554)

กลุ่มตัวอย่าง

การเลือกกลุ่มตัวอย่างวิธีเชิงปริมาณ (Quantitative Methodology) ซึ่งกลุ่มตัวอย่างได้แก่ หัวหน้าครัวเรือนในพื้นที่ส่งเสริมและพัฒนาของสถานีเกษตรหลวงปางดะ อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 333 ราย โดยใช้วิธีการคำนวณเพื่อหาขนาดตัวอย่างกลุ่มตัวอย่าง (sample size) อย่างต่ำโดยใช้สูตรการหาขนาดกลุ่มตัวอย่างของ ยามาเน่ (Yamane, 1967) และการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิตามสัดส่วนของแต่ละตำบล ส่วนวิธีเชิงคุณภาพ (Qualitative Methodology) ใช้วิธีเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบไม่ใช้ความน่าจะเป็น โดยใช้วิธีเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง ได้แก่ ผู้นำชุมชนท้องถิ่นที่

ได้ดำเนินรูปแบบชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงใน 2 ตำบล และ 13 หมู่บ้าน เฉพาะผู้ใหญ่บ้าน และกำนัน

เครื่องมือในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยประยุกต์ (Applied Research) โดยแบ่งเครื่องมือในการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

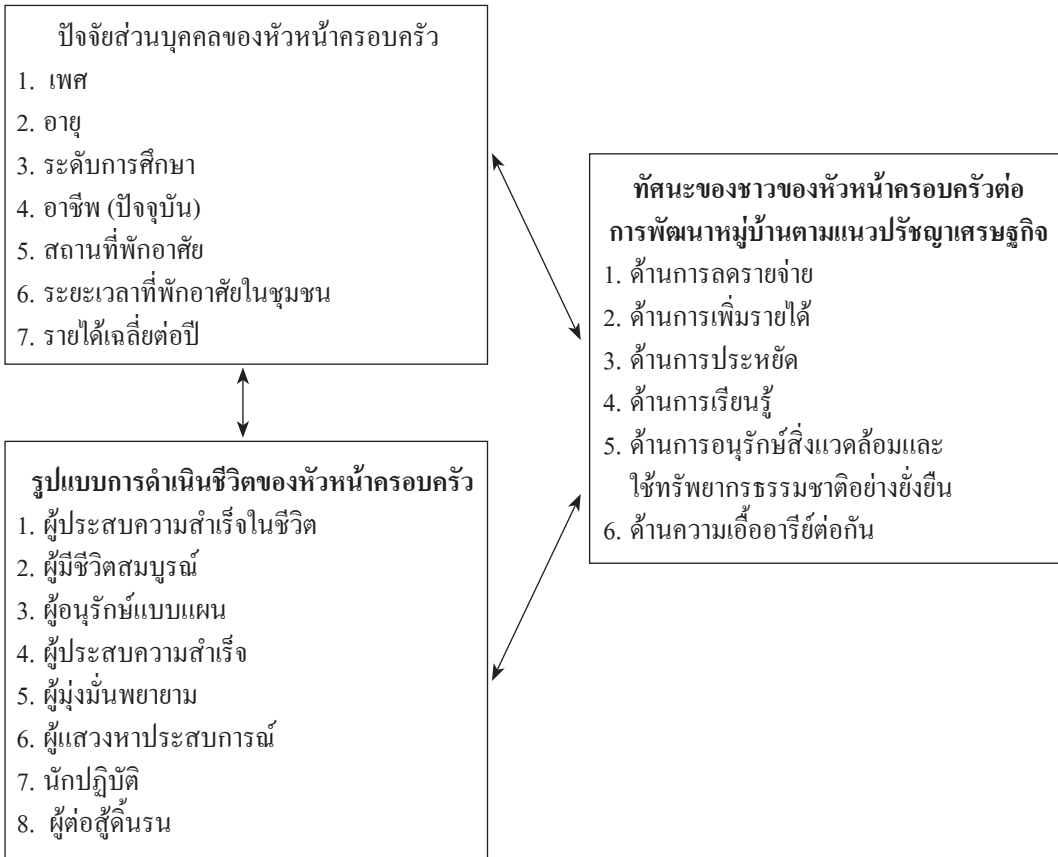
1) ข้อมูลเชิงปริมาณใช้การรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งได้สร้างตามความมุ่งหมายและกรอบแนวคิดของการวิจัยที่กำหนด โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 บัญชีส่วนบุคคล ตอนที่ 2 รูปแบบการดำเนินชีวิตของครัวเรือน และตอนที่ 3 ทักษะของหัวหน้าครอบครัวต่อการพัฒนาหมู่บ้านตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 6 ด้าน โดยแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าในตอนทั้ง 2 และตอนที่ 3 โดยกำหนดการให้คะแนนคำตอบของแบบสอบถามโดยมาตราวัด 5 ระดับ ให้ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกคือ 1 หมายถึง ระดับความคิดเห็นด้วยน้อยที่สุดเป็นลำดับไปจนถึง ระดับ 5 หมายถึง ระดับความคิดเห็นด้วยมากที่สุด และใช้เกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ย 5 ระดับโดยค่าเฉลี่ย 1.01- 1.80 หมายถึงมีระดับความคิดเห็นด้วยน้อยที่สุด และค่าเฉลี่ย 4.21- 5.00 หมายถึงมีระดับความคิดเห็นด้วยมากที่สุด

2) ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การรวบรวมข้อมูลการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเป็นรายบุคคล (Individual-Depth Interviews) ต่อกลุ่มผู้นำทางความคิด (Key Opinion Leaders) จำนวน 15 ราย ได้แก่ ผู้นำชุมชนผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ประชาชนชาวบ้านและผู้อำนวยการภาครัฐและเอกชนที่มีผลต่อการวางแผนและพัฒนาชุมชน โดยใช้การสัมภาษณ์ที่ไม่มีโครงสร้างแบบขยายความออกไป (Divergent Interviewing) เพื่อไม่เป็นการปิดกั้นข้อมูลข่าวสารและเพื่อให้ได้ข้อมูลที่กว้าง ลึก และถูกต้องจากบุคคลที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ตามความมุ่งหมายและกรอบแนวคิดของการวิจัยที่กำหนดโดยพิจารณาถึงรายละเอียดที่ครอบคลุมความมุ่งหมาย โดยได้นำประยุกต์จากแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

วิธีวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์นั้นแบ่งเป็นสองส่วนคือ การวิเคราะห์ปริมาณและการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เชิงปริมาณ ใช้สถิติเชิงพรรณนา โดยการหาค่าความถี่และร้อยละ สถิติทดสอบความสัมพันธ์ โดยใช้ Chi-square test ในการวิเคราะห์เชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเป็นรายบุคคล (Individual-Depth Interviews) ต่อกลุ่มผู้นำทางความคิด (Key Opinion Leaders) โดยผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์ที่ไม่มีโครงสร้างแบบขยายความออกไป (Divergent Interviewing) เพื่อไม่เป็นการปิดกั้นข้อมูลข่าวสารและเพื่อให้ได้ข้อมูลที่กว้าง ลึก และถูกต้องจากบุคคลที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ตามความมุ่งหมายตามกรอบแนวคิดของการวิจัยที่กำหนดโดยพิจารณาถึงรายละเอียดที่ครอบคลุมความมุ่งหมาย โดยได้นำประยุกต์จากแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพ 3 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

ปัจจัยส่วนบุคคลของหัวหน้าครอบครัว ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 63.70 และมีอายุ 31–40 ปี คิดเป็นร้อยละ 37.80 มีการศึกษาระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 40.80 อาชีพเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 75.70 สถานที่พักอาศัยอยู่ในตำบลสะเมิงใต้ ร้อยละ 74.20 ระยะเวลาที่พักอาศัยอยู่ในชุมชนต่ำกว่า 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 47.20 มีรายได้ 200,001 บาทขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 53.20 โดยรูปแบบการใช้ชีวิตของหัวหน้าครัวเรือนเป็นแบบผู้ต่อสู้ดิ้นรน (Strugglers) คิดเป็นร้อยละ 44.70 (ดังตาราง 1) ส่วนทักษะการดำเนินชีวิตของหัวหน้าครอบครัวต่อการพัฒนาหมู่บ้านตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ 1) ด้านการลดรายจ่าย อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.58$) ได้แก่ ครัวเรือนในชุมชนมีการทำสวนครัวกันเองในชุมชน เพื่อลดรายจ่ายที่ต้องไปซื้อหาจากที่อื่น

เป็นการลดภาระค่าใช้จ่าย ($\bar{X} = 3.69$) 2) ด้านการเพิ่มรายได้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.61$) ได้แก่ คริวเรือนใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม มีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในชีวิตประจำวันมากขึ้น เพื่อส่งเสริมในการเพิ่มรายได้และอาชีพเสริมให้กับชุมชน ($\bar{X} = 3.71$) 3) ด้านการประหยัด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.84$) ได้แก่ ในชุมชนมีกลุ่มออมทรัพย์ เกิดขึ้นเพื่อสร้างนิสัยให้กับชาวชุมชนรู้จักประหยัด รู้จักเก็บรู้จักออมกันมากขึ้น ($\bar{X} = 3.90$) และคริวเรือนมีการออมทรัพย์ ทำให้สมาชิกในคริวเรือนรู้จักประหยัดรู้จักใช้จ่ายกันมากขึ้น ($\bar{X} = 3.78$) 4) ด้านการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.57) ได้แก่ ชุมชนมีการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นและสามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน ทำให้ชาวชุมชนได้เรียนรู้และนำไปใช้ ปฏิบัติเพื่อพัฒนาให้ชุมชนเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป ($\bar{X} = 3.65$) 5) ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน อยู่ในระดับค่อนข้างมาก ($\bar{X} = 3.29$) ได้แก่ ชาวชุมชนสามารถนำวัสดุขี้เถ้าที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาใช้ได้อย่างยั่งยืนในการประกอบอาชีพและดำรงชีวิต เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ($\bar{X} = 3.24$) และชาวชุมชนปลูกต้นไม้ให้ร่มรื่นเป็นหมู่บ้านที่น่าอยู่ เพื่อความร่มเย็นเป็นสุขในชุมชนของตนและเพื่อสุขภาพจิตที่ดีของคนในชุมชน ($\bar{X} = 3.34$) และ 6) ด้านความเอื้ออารีย์ต่อกัน อยู่ในระดับค่อนข้างมาก ($\bar{X} = 3.47$) ได้แก่ คริวเรือนในชุมชนมีการดูแลช่วยเหลือคนจน คนด้อยโอกาส และคนประสบปัญหา ให้พ้นจากปัญหาและสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ($\bar{X} = 3.67$) (ดังตาราง 2) ซึ่งการทดสอบความสัมพันธ์ของปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อรูปแบบการดำเนินชีวิตของหัวหน้าคริวเรือนต่อการพัฒนาชุมชนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ (ปัจจุบัน) สถานที่พักอาศัยระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน รายได้เฉลี่ยต่อปี มีรูปแบบการดำเนินชีวิตของหัวหน้าคริวเรือนต่อการพัฒนาหมู่บ้านตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสถานีเกษตรหลวงปางดะ ไม่มีความสัมพันธ์กัน ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ส่วนข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเป็นรายบุคคล (Individual-Depth Interviews) ของกลุ่มผู้นำทางความคิด (Key Opinion Leaders) ของรูปแบบการดำเนินชีวิตหัวหน้าคริวเรือนต่อการพัฒนาชุมชนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ให้มุ่งเน้นความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกัน การพึ่งตนเอง การสร้างความรู้คุณธรรมและเทคโนโลยี การสร้างเครือข่าย และความสมดุลและยั่งยืน โดยควรมุ่งเน้นการพัฒนาโดย 1) ความพอประมาณ โดยการให้ชุมชนเน้นการผลิตและบริโภคโดยยึดทางสายกลาง ความพอเพียง ความพอดี และไม่ฟุ้งเฟ้อ สร้างรายได้ให้เพิ่มพูนขึ้นและพ้นจากการเป็นหนี้สินในคริวเรือน 2) ความมีเหตุผล มุ่งเน้นชุมชนตัดสินใจและลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับระดับความต้องการพอเพียงนั้นจะต้องเป็นอย่างมีเหตุผล 3) การมีภูมิคุ้มกัน มุ่งเน้นชุมชนมีการหาข้อมูลข่าวสารและศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมอยู่ตลอดเวลาเพื่อให้มีภูมิคุ้มกันในตัวหรือรู้เท่าทันต่อผลกระทบที่จะเกิดจากการเปลี่ยนแปลงเพื่อทันต่อการปรับตัว 4) การพึ่งตนเองให้มีจิตสำนึกที่ดีเพื่อตนเองและชุมชนเพื่อให้เกิดการช่วยเหลือเกื้อกูลกันเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายชุมชนที่แข็งแกร่ง เป็นอิสระ มีเกียรติและมีความภาคภูมิใจว่ายั่งยืน

ได้ด้วยตนเอง 5) ด้านเศรษฐกิจ สนับสนุนระบบเศรษฐกิจชุมชนให้ยึดถือหลักการ “คนเป็นที่พึ่งแห่งตน” โดยมุ่งเน้นการผลิตพืชผลให้เพียงพอกับความต้องการบริโภคในครัวเรือน 6) ความสมดุลและการพัฒนาที่ยั่งยืน มุ่งให้การสนับสนุนให้ประชาชนและชุมชนยึดถือการพัฒนาอย่างเป็นองค์รวม มีสมดุลระหว่างการแข่งขันจากโลกาภิวัตน์ กระแสท้องถิ่นนิยม ให้มีความหลากหลายในโครงสร้างการผลิต ไม่ทำลายธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ภูมิปัญญาและวิถีชีวิตของท้องถิ่นที่ดีงาม

ตาราง 1 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามรูปแบบการใช้ชีวิตของหัวหน้าครัวเรือน

รูปแบบการใช้ชีวิตของหัวหน้าครัวเรือน	จำนวน	ร้อยละ
ผู้ประสบความสำเร็จในชีวิต (Actualizes)		
ได้แก่ การประสบความสำเร็จในชีวิต ร่ำรวย เน้นภาพลักษณ์มีรสนิยม	18	5.40
ผู้มีชีวิตสมบูรณ์ (Fulfilled)		
ได้แก่ ผู้มีฐานะ มีชีวิตที่เรียบง่าย มีความรู้ มีวินัย การศึกษาสูง	12	3.60
ผู้นุรักษ์แบบแผน (Believers)		
อนุรักษ์นิยม ชีวิตยึดความเชื่อประเพณี มีระเบียบ วิถีชีวิตมีแบบแผน	12	3.60
ผู้ประสบความสำเร็จ (Achievers)		
ได้แก่ ผู้ประสบความสำเร็จ ในอาชีพการงาน ผูกพันกับงาน ให้ความสำคัญกับครอบครัว มองการณ์ไกล	14	4.20
ผู้มุ่งมั่นพยายาม (Strivers)		
ได้แก่ ผู้ค้นหาตนเอง ต้องการยอมรับจากสังคม รายได้น้อย ต้องการความมั่นคงในชีวิต	40	12.00
ผู้แสวงหาประสบการณ์ (Experience)		
ได้แก่ กลุ่มคนรุ่นใหม่ อายุน้อย ชอบความแปลกใหม่ ชอบความหลากหลาย เบื่อเร็ว เปลี่ยนใจง่าย	17	5.10
นักปฏิบัติ (Makers)		
ได้แก่ ผู้มีความเชี่ยวชาญ ในงานของตนเอง ไม่เพื่อฝัน ชอบเรียนรู้ หาประสบการณ์ใหม่ ๆ ชอบเรียนรู้จากประสบการณ์	71	21.30
ผู้ต่อสู้ดิ้นรน (Strugglers)		
ได้แก่ ผู้มีรายได้น้อย การศึกษาไม่สูง ความเชี่ยวชาญต่ำ ต้องการความมั่นคงและปลอดภัย รักดีต่อรายให้อสังหาริมทรัพย์	149	44.70
รวม	333	100

ตาราง 2 ค่าเฉลี่ยในด้านทุกด้านของหัวหน้าครอบครัวต่อการพัฒนาหมู่บ้านตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ปัจจัย	ค่าเฉลี่ย	ระดับความคิดเห็นต่อการพัฒนาหมู่บ้านตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
ด้านการลดรายจ่าย	3.58	มาก
ด้านการเพิ่มรายได้	3.61	มาก
ด้านการประหยัด	3.84	มาก
ด้านการเรียนรู้	3.57	มาก
ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน	3.29	ค่อนข้างมาก
ด้านความเอื้ออารีย์ต่อกัน	3.47	ค่อนข้างมาก

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ผลการวิเคราะห์รูปแบบการดำเนินชีวิตของหัวหน้าครัวเรือน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย การศึกษาระดับประถมศึกษา อาชีพเกษตรกรรวม ระยะเวลาที่พักอาศัยอยู่ในชุมชนต่ำกว่า 10 ปี การดำเนินชีวิตของหัวหน้าครอบครัวต่อการพัฒนาหมู่บ้านตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นรากฐานของชีวิตทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการลดรายจ่าย ด้านการเพิ่มรายได้ ด้านการประหยัด ด้านการเรียนรู้และด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดกลุ่มงานส่งเสริมและพัฒนา (2549) ตัวชี้วัด 6X2 หมู่บ้านที่ยึดถือปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นรากฐานของชีวิต ในด้านการประหยัด ที่เน้นให้ครัวเรือนมีการออมทรัพย์และชุมชนมีกลุ่มออมทรัพย์ โดยนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในเรื่องของความพอประมาณ คือ ความพอดี ว่าเป็นการยืนได้โดยลำแข้งของตนเอง โดยมีการกระทำไม่มากเกินไป ไม่น้อยเกินไปในมิติต่างๆ โดยการสร้างการบริโภค การผลิตอยู่ในระดับสมดุล การใช้จ่าย การออมอยู่ในระดับที่ไม่สร้างความเดือดร้อนให้กับตนเอง พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง และรูปแบบการดำเนินชีวิตของหัวหน้าครัวเรือนเป็นแบบผู้ต่อสู้ดิ้นรน (Strugglers) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2551) ซึ่งการจะพัฒนาหมู่บ้านตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้น ต้องมุ่งเน้นการสร้างสามารถจัดสรรรายได้ให้เพียงพอกับค่าใช้จ่าย และยังมีเหลือเก็บออม มีการใช้เหตุผลเพื่อแก้ไขสถานการณ์ต่าง ๆ เน้นเรื่องความประหยัดและความคุ้มค่า มีการเตรียมพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงเสริมสร้างความรู้ควบคู่เทคโนโลยีทันสมัยและเน้นเรื่องความซื่อสัตย์ ส่วนการประยุกต์ใช้กับการทำงาน คือ สามารถทำงานได้ทันต่อเวลา มีการใช้เหตุผลเพื่อแก้ไขสถานการณ์ต่าง ๆ เน้นเรื่องความประหยัดและความคุ้มค่า มีการเตรียมพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงเสริมสร้างความรู้ควบคู่เทคโนโลยีทันสมัยและเน้นเรื่องความโปร่งใสตรวจสอบได้ และสอดคล้องกับงานวิจัย กุลวดี ล้อมทอง วีระภัทรานนท์ (2550) โดยส่งเสริมให้มีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร

และเข้าใจเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจากสื่อโทรทัศน์ มีความเข้าใจว่า เศรษฐกิจพอเพียงเกิดจากพระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ด้านการประยุกต์ใช้ประโยชน์ต่อตนเองและครอบครัว และสนับสนุนให้การจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายในครอบครัว และด้านการประยุกต์ใช้ประโยชน์ต่อชุมชนคือ เรื่องมีกิจกรรมเพื่อลดต้นทุนการผลิตในการประกอบอาชีพในชุมชน และปัจจัยที่มีผลต่อการเรียนรู้การใช้ชีวิตตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ อายุ สถานภาพสมรส การศึกษา อาชีพหลัก อาชีพเสริม และรายได้ต่อปี มีผลต่อการเรียนรู้การใช้ชีวิตตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจากการทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับรูปแบบการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกันไปตามปัจจัยส่วนบุคคลของหัวหน้าครัวเรือนต่อการพัฒนาชุมชนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไม่แตกต่างกัน โดยการนำปรัชญาเศรษฐกิจมาใช้เพื่อการพัฒนาชุมชนให้เกิดความยั่งยืนนั้นต้องอาศัย แนวคิดหลายแนวคิดเพื่อสร้างความยั่งยืน อันได้แก่ แนวคิดเศรษฐศาสตร์แนวใหม่ที่ต่อต้านเศรษฐศาสตร์วัตถุนิยมไว้ในเอกสาร “เศรษฐศาสตร์ชาวพุทธ” (Buddhist Economics) (อี เอฟ ชุมักเกอร์, 2554) ที่เน้นความพอเพียงทางเทคโนโลยีในระบบการผลิตที่ให้ความสำคัญต่อคนมากกว่าผลผลิต รวมถึงแนวคิด “การบริหารจัดการเศรษฐกิจพอเพียง” โดยเน้นหลัก พอเพียง หรือ ความพอเพียง พอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรนั้น โดยมีพื้นฐานแนวคิดจากคำสอนของพระพุทธเจ้า โดยเฉพาะ “หลักธรรมมัชฌิมาปฏิปทา” ทางสายกลาง กล่าวคือ ความพอเพียงนั้นมีเป้าหมายของการผลิตและการบริโภคที่ต้องการทำให้ระบบดำเนินต่อเนื่องไปได้ในลักษณะยั่งยืน ทำให้ประชาชนสามารถลดความทุกข์และเข้าถึงความสุขในแต่ละระดับขั้นได้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิรัช วิรชนิกาวรรณ (2551) โดยให้ชุมชนมีการบริโภคอย่างพอเพียงจึงเป็นการบริโภคพอประมาณ ไม่สร้างความโลภทางใจให้เพิ่มมากขึ้น พร้อมทั้งป้องกันไม่ให้เกิดความทุกข์ทรมานทางกาย อันเป็นลักษณะของการ “กินดีอยู่ดีพอเพียง” หลักดังกล่าวเป็นหลักการจัดการแนวทางหนึ่งที่ทางสายกลางในการดำเนินชีวิตและพัฒนาความยั่งยืน

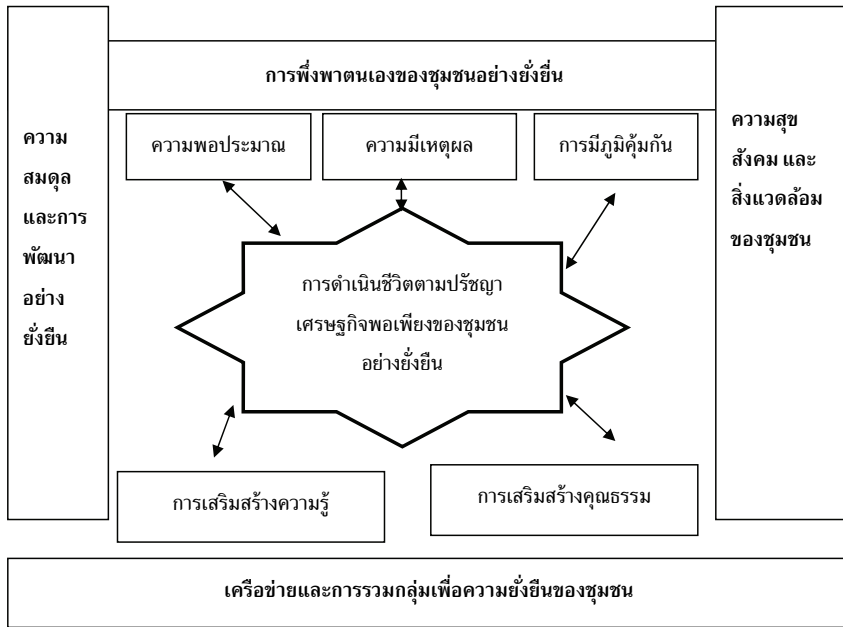
ข้อเสนอแนะ

ภาครัฐ ควรส่งเสริมให้มีการศึกษารูปแบบการดำเนินชีวิตตามเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้เครื่องมือในการจัดให้มีกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้ประชาชนในชุมชนได้ดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และจัดให้หน่วยงานที่ทำหน้าที่ประสานงานในระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล โดยการขับเคลื่อนการดำเนินชีวิตอย่างมีเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน

ภาคเอกชน ควรให้การศึกษารูปแบบดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีการกำหนดตัวบ่งชี้หรือกิจกรรมที่สามารถผลักดันหน่วยงานของตนให้สามารถดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเช่นเดียวกับชุมชน

ประชาชนและชุมชน ให้ความรู้ สร้างเครือข่าย กิจกรรมเผยแพร่ความรู้ และส่งเสริมการกระทำตนเป็นแบบอย่างแก่ผู้อื่นในด้านการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

สรุปจากผลการวิจัยทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณเพื่อแนวทางในหลักการดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงชุมชนยั่งยืน ดังภาพ 4

ภาพ 4 แนวทางหลักการดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงชุมชนยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

กลุ่มงานส่งเสริมและพัฒนา กระทรวงมหาดไทย. (2549). คู่มือการประเมินหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง. [ออนไลน์].
 ได้จาก http://cddchiangrai.com/suffi/manual_assess52.pdf

กุลวดี ล้อมทอง วีระภัทรานนท์. (2550). การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต : กรณีศึกษา บุคลากรสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม.

คลังปัญญาไทย. (2549). เศรษฐกิจพอเพียง. [ออนไลน์]. ได้จาก <http://sufficiencyeconomy.panyathai.or.th>

ครุณี อัสวปรีชา. รูปแบบการใช้ชีวิต, โครงการจัดทำข้อมูลองค์ความรู้ งดที่ 1: นิยามธุรกิจ: การตลาด. [ออนไลน์].
 ได้จาก <http://www.ismed.or.th/SME/src/upload/knowledge/1181619725466e160d3747b.pdf>

วรรัตน์ เกตุเพชร. (2550). การเรียนรู้การใช้ชีวิตตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาประชาชนในเขตตำบลเวซอร์ อำเภอดอนนาค จังหวัดสระแก้ว. มหาวิทยาลัยขอนแก่น. คณะวิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น.

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. (2551). การบริหารจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน. [ออนไลน์]. ได้จาก <http://www.wiruch.com/articles>

สถาบันไทยพัฒนา มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2554). เศรษฐกิจพอเพียง. [ออนไลน์].
 ได้จาก <http://sufficiencyeconomy.blogspot.com>

- สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด กลุ่มงานส่งเสริมและพัฒนา. (2549). การขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. [ออนไลน์]. ได้จาก : <http://www.gotoknow.org/posts/205485>
- สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน). (2552). **ข้อมูลสารสนเทศภูมิศาสตร์ ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงปางคะ**. เชียงใหม่: สำนักงานสำนักแผนงานและสารสนเทศสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง.
- อี เอฟ ชุมักเกอร์. (2554). **เศรษฐศาสตร์บนทางสายกลาง**. [ออนไลน์]. ได้จาก <http://www.siamintelligence.com/100th-schumacher-buddhist-economy/>
- E.M. (2000). **Education support services in Community Context**. International special education conference. University of Manchester. p. 24-28.
- Hawkins D.I., Best, R.J. and Coney K.A. (2001). **Consumer Behavior: building**. Marketing strategy Dell. Boston, Mass. McGraw-Hill.
- Sheth, J. N. and Mittal, B. (2004). **Customer Behavior: A Managerial Perspective**. 2nd ed. United States of America: Thomson Learning by South-Western.
- Kotler, P., Bowen, J.T. and Makens, J.C. 2000. **Marketing for Hospitality and Tourism**. 2nd edition, USA: Prentice Hall International, Inc., p.20.
- Reimer, B. (1995). **Youth and Moern Lifestyle in Youth Culture in Late Modernity**. London: Saga. New York: Harper and Row.
- Yamane, T. (1967). **Statistics: An introductory analysis**.